

Lieksan kaupungin lausunto luonnoksesta laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Kaupunginhallitus 24.08.2026 § 181
521/03.00.00/2026

Valmistelija

Talouspäälikkö

Valtiovarainministeriö pyytää Lieksan kaupungilta lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta.

Vuonna 2027 kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävän indeksikorotuksen vaikutusta rajoitettaisiin 2,8 prosenttiyksiköllä osana valtion talouden sopeutustoimia. Tämä tarkoittaisi 93 miljoonan euron vähennystä kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen vuodesta 2027 alkaen. Vähennys toteutettaisiin alentamalla valtionosuusprosenttia 0,76 prosenttiyksiköllä vuoden 2026 tasosta. Valtionosuusprosentin kautta toteutettuna vaikutus olisi kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suuri.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen vuodesta 2026 alkaen pysyväksi päätetyn 75 miljoonan euron vähennyksen kohdentamistapaa jatkettaisiin vuonna 2026 toteutetun kohdentamistavan mukaisesti. Vähennys olisi prosentuaalisesti yhtä suuri osuus kunkin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta siten, että vähennysten yhteismäärä on 75 miljoonaa euroa. Vähennystä ei kuitenkaan kohdennettaisi kuntiin, joiden peruspalvelujen valtionosuus ennen vähennystä on nolla euroa tai negatiivinen.

Lisäksi lakiin tehtäisiin eräitä teknisluonteisia muutoksia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2027 talousarvioon ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lausunnoilla oleva esitysluonnos on tarkoitus liittää osaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain niin sanottua vuosimuutoslakia, jolla säädetään valtionosuusprosentista vuodelle 2027. Ehdotus valtionosuusprosentiksi ei sisälly tähän esitysluonnokseen, koska se tarkentuu vastaa syksyllä 2026 tehtävämuutosten ja kustannustenjaon tarkentuessa.

Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on linjattu kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävän indeksikorotuksen yhden prosenttiyksikön jarrusta vuosille 2024–2027. Hallitus päätti kevään 2026 kehysriihen yhteydessä, että kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien indeksijarrun tasoa korotetaan 2,8 prosenttiyksikköön vuodelle 2027, mikä kasvattaa valtionosuudesta tehtävää vähennystä 60 miljoonalla eurolla. Yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys vuoden 2027 valtionosuudessa on noin 33 miljoonaa euroa, joten vähennyksen kokonaismäärä kasvaa yhteensä 93 miljoonaa euroon. Hallitus linjasi samalla vähennyksen toteuttamistavasta. Vähennys kunnan valtionosuuteen toteutetaan siten, että vähennys on asukasta kohden yhtä suuri euromääräisesti.

Hallitus päätti vuoden 2025 kehysriihen yhteydessä, että osana uusia sopeutustoimia kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin kohdistetaan 75

miljoonan euron, eli noin 2 prosentin vähennys. Vähennys linjattiin toteutettavaksi vuonna 2026 määräaikaaisesti siten, ettei vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa, eikä vähennystä kohdenneta niiden kuntien valtionosuuteen, joiden peruspalvelujen valtionosuus on negatiivinen. Vähennyksen pysyvästä kohdennustavasta oli tarkoitus päättää tuolloin valmisteilla olleen valtionosuusuudistuksen yhteydessä. Kevään 2026 kehysriihen yhteydessä hallitus päätti, että pysyväksi päätetyn 75 miljoonan euron vähennyksen kohdentamista jatketaan vuodesta 2027 lukien kehysriihessä 2025 linjatulla tavalla siten, että vähennys on yhtä suuri prosentuaalinen osuus kunkin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, eikä vähennystä kohdenneta niiden kuntien valtionosuuteen, joiden valtionosuus on negatiivinen.

Tavoitteet

Tavoitteena on toteuttaa valtiontalouden sopeutustoimia. Lisäksi tavoitteena on, ettei 75 miljoonan euron vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa eikä negatiivisia valtionosuuksia.

Lausunnot pyydetään ensisijaisesti antamaan vastaamalla lausuntopyyntöön lausuntopalvelun kautta viimeistään 28.8.2026.

Lieksan kaupungin lausunto

Valtionosuusjärjestelmän perustehtävänä on varmistaa, että kunnilla on yhdenvertaiset edellytykset järjestää lakisääteiset palvelut koko Suomen alueella. Valtionosuudet ovat erityisen merkittäviä harvaan asutuissa kunnissa, joissa ne tukevat palveluiden saatavuutta, alueellista tasa-arvoa ja kuntien elinvoimaisuutta. Valtionosuuksiin kohdistuvat jatkuvat vähennykset ovat kuitenkin ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa.

Esityksen mukaan vuoden 2027 indeksikorotusta leikattaisiin 2,8 prosenttiyksiköllä, mikä pienentäisi kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia yhteensä 93 miljoonalla eurolla. Samanaikaisesti kuntien lakisääteisiä tehtäviä ja velvoitteita ei vähennettäisi vastaavassa määrin. Muutos heikentäisi kuntien taloudellisia toimintaedellytyksiä tilanteessa, jossa menot kasvavat kustannustason nousun, palkkaratkaisujen sekä muiden lakisääteisten velvoitteiden seurauksena.

Lieksan kaupunki on väkiluvultaan n. 10 000 asukkaan harvaan asuttu, pinta-alaltaan suuri ja pitkien etäisyyksien kunta, jonka mahdollisuudet sopeuttaa toimintaansa ovat jo lähtökohtaisesti rajalliset. Kunnan lakisääteiset palvelut on järjestettävä asukasmäärästä riippumatta, eikä kustannustaso alene samassa suhteessa kuin väestömäärä. Tästä syystä valtionosuudet ovat kunnalle keskeinen osa palvelujen rahoitusta ja kuntatalouden vakautta.

Esityksessä ehdotetaan sekä indeksikorotuksen pysyvää rajoittamista että vuonna 2026 käyttöön otetun 75 miljoonan euron valtionosuusvähennyksen kohdentamistavan jatkamista myös tuleville vuosille. Esityksen vaikutukset ovat juuri pienissä ja valtionosuuksista riippuvaisissa kunnissa suhteellisesti merkittäviä, vaikka valtakunnallisella tasolla vaikutuksia pidettäisiin vähäisinä.

Edellä esitetyillä perusteilla Lieksan kaupunki ei kannata hallituksen esitystä. Huomiota tulisi kiinnittää kestävään valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistukseen, jolla turvattaisiin kuntien mahdollisuudet hoitaa velvoitteensa.

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa esittelytekstin mukaisen lausunnon luonnoksesta laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta.

Päätös

Kaupunginhallitus päätti antaa esittelytekstin mukaisen lausunnon luonnoksesta laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta.

Lisätietoja

Talouspäälikkö Pasi Lamminluoto, p. 040 1044 020,
sähköposti pasi.lamminluoto(at)lieksa.fi

Jakelu

Valtiovarainministeriö / lausuntopalvelu.fi